

hodi blizu sto planincev iz vse Slovenije. Zaradi izsekavanja gozdov, zlasti v Kočevskem Rogu, je potrebno markacije vsako leto obnoviti. Zadnja leta smo večjo skrb posvetili tudi propagandi in obveščanju javnosti. Že peto leto pripravljamo oddajo o planinstvu na lokalnem radiu, o izletih in drugih društvenih dejavnostih pa planinci lahko zvedo na teletekstu, v Delu, Dolenjskem listu, na Valu 202 in lokalni televiziji. Na pobudo našega društva je občinska skupščina poimenovala eno izmed novomeških ulic po »očetu« slovenske planinske markacije **Alojuz Knafelcu**.

Popotniški odsek povabi vsako drugo soboto v mesecu na izlet starejše planince in tiste, ki radi spoznavajo domače okolje. Vodi jih po Trdinovih poteh, pa tudi na izlete, kamor so zahajali naši najstarejši planinci: na Sv. Petra nad Sotesko in na druge griče po Dolenjski. Odsek za varstvo narave skrbi, da planinci ohranjajo naravo, seznanja jih z zavarovanimi rastlinami in živalmi, posebno skrb pa posveča rastišču rumenega sleča, ki je eno od redkih in največje v Sloveniji.

Izletništvo je poglavitna dejavnost društva. Uresničuje ga preko planinskih skupin v Krki, tovarni

zdravil, in GIP Pionir, najbolj obiskani pa so izleti matice društva. Letos smo bili že na Lubniku, Mrzlici, Kumu, Snežniku, Matajurju, Draških vrhovih, Špiku, Kepi, Peci, Skuti, Škrlatici... V društvu že nekaj let uspešno organiziramo vsako prvo septembrsko nedeljo srečanje dolenjskih in belokranjskih planincev pri Gospodični na Gorjancih.

VSI DRUŠTVENI PREDSEDNIKI

Anton Kuder
Ferdinand Seidel
Franjo Ivanetič
Janko Mižigoj
Mile Jenko
Julij Kobe
Roman Kobe
Rudi Jereb
Franc Moretti
Jože Perše
Tomislav Kocuvan
Anton Trunkelj
Pavle Turk
Rezka Žibert
Milan Eržen
Rudolf Skobe

BILJE IZBOREN LOVEC IN VODNIK: ANDREJ KOMAC

OB SPOMENIKU GORSKEMU VODNIKU

MARJAN MUNDA

Deževen dan se je unesel. Odjuga je pomagala cestarjem obdržati cestno kopno, da smo lahko uresničili namen in se odpeljali čez Vršič v Trento k izviru Soče. Strma, od jesenskega snega razmočena steza nas je pripeljala po tesni grapi med Maklenovo pečjo in Strmo frato nazaj pod Vršič na Hudo ravan. Tod so nekoč hodili iz soške na savsko stran Trentarji. Dne 10. decembra leta 1909. se je po tej stezi trudil v klanec **Andrej Komac**. Pod bremenom oprtnika, v slabem vremenu s snežnim metežem mu je odnehalo oslabeledo srce.

Kot vestnemu lovcu in zvestemu prijatelju mu je na nesrečnem mestu Tržačan Bois de Chesne postavili spomenik, skromno zidano znamenje.

Dne 29. oktobra 1994. smo se zbrali planinci iz planinskega društva Gornik k odkritju obnovljenega spomenika. V 85 letih, odkar stoji, ga je načel čas. Podrtija je opominjala mimoidoče in že več let klicala k obnovi. Ganila je predsednika našega društva **Janeza Trobevška**, da je preskrbel pri sponzorju društva — Jati iz Zaloga potrebna sredstva in naročil temeljito obnovo.

Ob tej priložnosti smo si priklicali v razmišljanje ne le zgodbo Andreja Komaca, temveč tudi

Oktobra letos obnovljen spomenik na kraju, kjer je umrl Andrej Komac.

Postoj, popotnik, sedi in premišljuj.

Foto: Arinka Vrzič

zgodbe drugih trentarskih gorskih vodnikov iz konca 19. in začetka 20. stoletja.

ČLOVEK JE GORAM VTISNIL SVOJ PEČAT

Pot, ki smo jo prehodili navzgor, je malo hojena. Izberejo si jo le redki kot smer izleta v Trento ali iz nje, ne spada pa v nobeno privlačno transverzalo. Kot prometna povezava je pešpot čez Vršič služila vse do leta 1915, ko je bila zgrajena vojaška cesta. Dotlej so po tej poti Trentarji tovorih svoje skromne pridelke v Kranj, kot so imenovali Kranjsko Goro, nazaj pa nujne življenjske potrebščine.

Za spomenik ob samotni stezi ve danes le malokdo, in če že, ne ve prav, kdo je bil mož, ki je, 55 let star, tukaj preminil. Pri občudovanju, odkrivanju in uživanju gorske narave se bolj malo zanimamo za prebivalce — domačine. Najbrž se preveč menjavajo in minevajo. Vendar pa ob srečevanju s podrtijami nekdanjih staj, stanov, trentarskih gudrtov, koč, senikov in ograd vzdihujemo o škodi izginjanja teh značilnih pomnikov bivanja starih prebivalcev zakotnih dolin.

Ob tem spoznavamo, da je človek vtisnil goram svoj originalni pečat, ki skladno dopolnjuje podobo gorske pokrajine. Človek je posegel v naravo z graditvijo bivališč, s krčenjem gozdov v laze in pašnike, poravnaval senožeti in zaoral njive, shodil steze in položil brvi čez potoke. Vse to iz nje preživetja. Domačini so naredili prve korake v neznani svet nad dolino, ubrali prve stopinje in smeri na nepristopne grebene, utrlji steze v divja brezpotja. Stikali so za rudo, iskali izgubljeni trop drobnice, zalezovali divjad po vratolomnih robih.

ZANESLJIVI VODNIKI

Na take gorjance so naleteli popotniki, raziskovalci, zemljemerci in v gore zagledani ljubitelji narave, ki se v divjih gorah niso dobro znašli, ali pa so ob sebi potrebovali zanesljive pomočnike, nosače in vodnike do izbranih ciljev. Dotedanji trentarski pastirji, divji lovci, drvarji, oglarji, morda rudarji so tako postali prvi vodniki. Poznali so vsako ped terena v svoji dolini in nad njo, prehode, dostope, pojave v naravi, stečine, vedeli za imena ledin in jih poimenovali; ohranjali so izročila prednikov, zgodbe in spomine na dogodke iz preteklosti. Možnost zaslužka z nošnjo tovorov in zanesljivim vodenjem gornikov na skalne vrhove je bila več kot privlačna, za podjetne in iznajdljive divje lovce pa tudi priložnost za izkazovanje svojih sposobnosti tujim prišlekom. Domala vse prvopristopnike na glavne vrhove naših Alp so privedli domačini.

Trentarje so spodbudili za prave, poklicne in pooblaščenec gorske vodnike prav njihovi vojenci, najbolj vneti gorolazci in ljubitelji Trente, zlasti dr. Julius Kugy. Spontani vodniki so dopolnili svoje izkušnje z osnovnim znanjem in vodniškimi pravili ter s tem dobili potrebne izkaze za opravljanje vodniške službe. Evgen Lovšin navaja v svoji knjigi o gorskih vodnikih v Julijskih Alpah kot prve vodnike v Trenti Andreja Sorča iz Soče, Andreja Komaca in Antona Tožbarja iz Trente. Leta 1884 so opravili tečaj pri »Nemško avstrijskem alpskem društvu« (DOAV). Pozneje so jim sledili še drugi; leta 1906 že iz tečaja, ki ga je priredilo Slovensko planinsko društvo.

NEZMOTLJIVA ORIENTACIJA

Andrej Komac, po domače Mota, je bil prvak med Kugjevimi vodniki. V opisih svojih doživetij v gorah v knjigi »Iz življenja gornika« mu je Kugy posvetil nekaj laskavih odstavkov in mu dal najvišjo moralno oceno: »Tovariš brez strahu in napake, ki je vodil z nezmotljivo gotovostjo in hitrostjo.« Bil je »vodnik svojega gospoda, ki je strme sledil njegovi bliskoviti, nezmotljivi orientaciji«. In to ne le v domačih, znanih trentarskih gorah, ampak tudi v gorah, kjer ni bil nikoli prej. Imel je izostren občutek, talent, skoraj instinkt, pridobljen z bivanjem v

gorski naravi. Kugy je spoznal, da »pravi odločni gorohodci zrastejo iz gorskih pastirjev in divjih lovcev«.

Andrej Komac je preminil na poti. Pot je bila usoda vseh nekdanjih Trentarjev. Kamorkoli so hoteli iz doline, v svet ali pod grebene po svojih opravkih, so morali na pot peš, z lastno močjo, s tovorom na ramenih, vse dokler je šlo, tudi do zadnjega diha. Mi, popotniki iz lagodnih dolin in ravnin, iz sodobnega blagostanja, ki prihajamo sem občudovat in uživat lepote gorskega sveta, jim lahko izkažemo le spoštljiv spomin in dolžnost ohranjanja njihovih zaslug v zgodovini slovenskega gorništva.

V CENTRALNIH ALPAH MATTERHORN, V SLOVENIJI PA ...

ALPSKI LEPOTCI

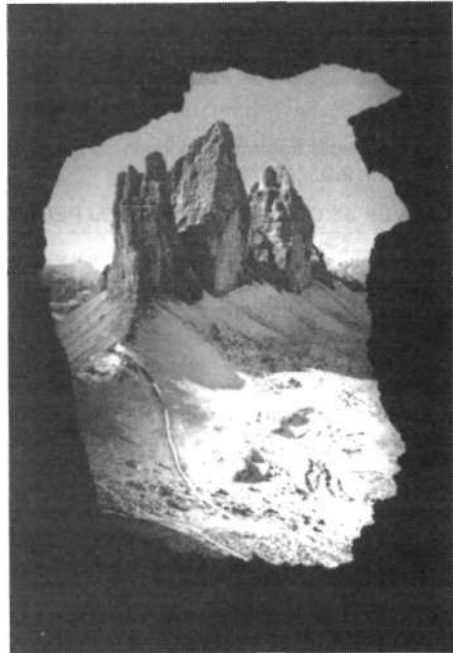
IGOR MAHER

Kdo najlepši v gorati deželi je tej? To ni odloemek iz pravljice, temveč vprašanje, ki ga je uredništvo nemške revije Bergsteiger v letošnji majski številki zastavilo svojim bralcem. Zanimalo jih je, kateremu vrhu v Alpah bodo prisodili lepотно prvenstvo. V oktobrski številki so nato objavili rezultate.

Največ glasov si je prislužila verjetno najbolj znana, oblegana in fotografirana gora — Matterhorn. Tako se je odločila skoraj tretjina bralcev. Vsi ostali vrhovi so si prislužili veliko manj glasov. Drugi na lepотно lestvici je z dobro desetino glasov Watzmann. K temu je največ pripomogel veličasten pogled v njegovo vzhodno steno s Kraljevim jezerom ob vnožju. Drugi spremljevalec, če uporabim izraze z lepotnih tekmovanj, je Weisshorn. Če bi kot lepотно ideal veljala le oblika gore, bi ta kralj Valiških Alp s svojo pravilno piramidasto obliko segel po najvišjem mestu. Sledi mu predstavnik Dolomitov, dobrih 3100 metrov visoki Langkofel, čuvaj prelaza Sella.

Nekako presenetljivo je, da so Tri Čine (Drei Zinnen), prava dolomitska trdnjava, ki presene s svojo navpičnostjo, šele na petem mestu. Na šestem je višinski vicešampion Avstrije — Wildspitze. Sedmo mesto je zasedel »lokalni« lepotec, 2629 metrov visoki Alpspitze, ki s svojo piramidasto obliko navdušuje obiskovalce Garmisch-Partenkirchna.

Švica ima poleg prvaka na lestvici desetih najlepših še osmouvrščenega. To je široka gora treh skalnih stebrov, ki jih prekrasen snežni greben povezuje v vrh, imenovan Piz Palu. Zadnji mesti v deseterici si z enakim izkupičkom delita nemški Hochvogel in avstrijski Grossvenediger.

Dolomitske Tri Čine so šele na petem mestu

Če si ponovno ogledamo izbor, je jasno, da bralci omenjene revije obiskujejo predvsem nemške in avstrijske gore, manj švicarske in italijanske, najmanj pa francoske, da naših raje ne omenjam. Mnogi prekrasni vrhovi so zato po krivici spregledani. Drugače tudi ne more biti, saj je lepota izrazito subjektivna kategorija.

Nekateri se boste z izborom morda strinjali, še več pa bo tistih, ki boste v ospredje postavili svoje lepotne kandidate.

Tudi v naših gorah imamo mnoge vrhove, ki so v naš spomin zaradi svoje lege, oblike, zgradbe